

Hallituksen esitys eduskunnalle eläketukilaki ja laiksi tuloverolain 63 b §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi eläketukilaki. Ennen 1 päivää syyskuuta 1956 syntyneet pitkäaikaistyöttömät, jotka ovat olleet lähes yhtäjaksoisesti viisi vuotta työttöminä 1 päivän syyskuuta 2010 ja 31 päivän elokuuta 2016 välisenä aikana, saisivat 1 päivästä kesäkuuta 2017 työmarkkinatuen sijasta oikeuden eläketukeen. Eläketuki vastaisi määrältään takuueläkettä. Eläketukea maksettaisiin vanhuuseläkkeelle siirtymiseen tai 65 vuoden iän täyttämiseen saakka.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että eläketuen saajalla olisi oikeus kansaneläkelain mukaiseen lapsikorotukseen, eläkkeensaajan asumistuesta annetussa laissa säädettyyn asumistukeen sekä vammaisetuuksista annetun lain mukaiseen eläkettä saavan hoitotukeen. Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus tuloverolain muuttamisesta siten, että verotuksessa eläketukeen sovellettaisiin eläkettä koskevia säännöksiä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
Sisällys.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 Nykytila.....	3
2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	5
3 Esityksen vaikutukset.....	7
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	7
3.2 Eläketuen saajat ja vaikutukset etuudensaajien asemaan.....	7
3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	8
4 Asian valmistelu.....	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	9
1 Lakiehdotusten perustelut.....	9
1.1 Eläketukilaki.....	9
1 luku Yleiset edellytykset ja määräytymisperusteet.....	9
2 luku Menettelysäännökset.....	12
3 luku Erinäiset säännöt.....	15
1.2 Tuloverolaki.....	16
2 Voimaantulo.....	16
3 Säättämisjärjestys ja suhde perustuslakiin.....	16
Lakiehdotukset.....	18
1. Eläketukilaki.....	18
2. Laki tuloverolain 63 b §:n muuttamisesta.....	26
Liite.....	27
Rinnakkaistekstit.....	27
2. Laki tuloverolain 63 b §:n muuttamisesta.....	27

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

Maailmanlaajuisen talouden ongelmat, jotka alkoivat vuosina 2007—2008, ovat osaltaan johdaneet Suomen talouden kasvaneisiin ongelmiin. Talouden kääntymistä kasvuun on Suomessa odotettu jo useamman vuoden ajan, mutta käänne on toistuvasti siirtynyt. Suomi on edelleen tilanteessa, jossa globaali kysyntä on hieman elpymässä, mutta taloutta ei ole saatu varsinaiselle kasvu-uralle. Suomen tilanteeseen vaikuttaa myös se, että samaan aikaan heikon talouskehityksen vallitessa suomalainen väestö ikääntyy muuhun Eurooppaan nähden huomattavan nopeasti. Lisäksi työmarkkinoilla on käynnissä kehitys, johon liittyy uuden teknologian ja digitalisaation kehittyminen. Työmarkkinoiden ja ammattien muutosten ennakointi on muuttumassa vaikeammaksi.

Vaikean talous- ja työllisyystilanteen seurauksena myös julkinen talous on ollut pitkään alijäämäinen ja pitkittynyt taantuma on aiheuttanut julkisten menojen supistuksia. Kuluvana ja kahtena seuraavana vuonna Suomen bruttokansantuotteen ennustetaan hieman kasvavan, mutta kasvun odotetaan kuitenkin jäävän lähivuosina melko vaimeaksi ja työllisyyden merkittävää kasvua saatetaan joutua odottamaan vielä tätäkin pidempään.

Vaikka aivan viime aikoina on taloudessa tapahtunut myös myönteistä kehitystä, on työttömyysaste edelleen melko korkea. Työllistymisen näkökulmasta erityisenä haasteena on myös se, että osa työttömistä on ehtinyt olla työttömänä jo vuosikausia. Pitkäaikaistyöttömien ryhmä on taustoiltaan varsin moninainen ja talouden suuret rakennemuutokset ovat tuottaneet usein oman pitkäaikaistyöttömien ryhmänsä.

Taloustilanteen pakottamien julkisten menojen alentamisten rinnalla on tehty myös eläkejärjestelmien ja muun sosiaaliturvan uudistuksia. Myös kilpailukyky sopimuksen aikaansaaminen on merkittävä tekijä luottamuksen palauttamiselle kotimaiseen talouspolitiikkaan. Sopimuksen vaikutukset näkyvät reaalityössä kuitenkin vasta viiveellä. Yksi merkittävimmistä uudistuksista on vuoden 2017 alusta voimaan tuleva eläkeuudistus, jonka avulla pyritään turvaamaan työeläkkeiden rahoitus sekä varmistamaan eläkeläisten riittävä eläketurva ja sukupolvienvälinen oikeudenmukaisuus. Eläkeuudistus tehdään, koska ihmiset elävät yhä pitempään ja eläkejärjestelmän täytyy sopeutua elinajan pitenemiseen. Yksi uudistuksen keskeisistä tavoitteista on myös työurien pidentyminen ja uudistuksen myötä keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän odotetaan nousevan. Eläkepolitiikan ja työllisyyspolitiikan yleistavoitteena on työllisyyden parantaminen ja keskimääräisen eläköitymisiän nostaminen. Sen vuoksi myös erityisen pitkään työttöminä olleiden henkilöiden kohdalla ensisijaiset toimenpiteet ovat heidän työllisyyden, työkuoron ja ammattitaidon parantamiseen suuntautuvia.

Talouden ongelmat ovat uudistuksista huolimatta luoneet painetta sosiaaliturvajärjestelmille, työvoimapolitiikalle sekä palvelujärjestelmien kestävyydelle. Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli vuoden 2016 elokuun lopussa yhteensä 342 500 työtöntä työnhakijaa. Työvoimasta 13,0 prosenttia oli työttöminä työnhakijoina. Työttömyys on kuitenkin hieman alentunut, sillä työttöminä työnhakijoina oli vuoden 2016 elokuun lopussa 4 200 henkilöä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Myös kesä- ja heinäkuussa työttömien työnhakijoiden määrä oli vähentynyt vuodentakaisesta ajankohdasta. Työttömistä työnhakijoista 54,5 prosenttia oli miehiä ja 45,5 prosenttia naisia vuoden 2016 elokuun lopussa.

Vaikka työttömien työnhakijoiden määrä on viime aikoina alentunut, pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleiden määrä jatkaa kasvua. Elokuun lopussa 2016 oli noin 127 900 pitkäaikaistyötöntä henkilöä, mikä on 15 100 enemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömien määrä verrattuna vuotta aiempaan ajankohtaan on kasvanut lähes yhtäjaksoisesti vuoden 2009 syyskuusta elokuuhun 2016. Tänä ajanjaksona pitkäaikaistyöttömien lukumäärä on kolminkertaistunut.

Pitkäaikaistyöttömyys painottuu erityisesti vanhempiin ikäluokkiin. Pitkäaikaistyöttömistä oli vuoden 2016 elokuun lopussa 50 vuotta täyttäneitä 54,4 prosenttia ja 60 vuotta täyttäneitä 27,5 prosenttia. Kuitenkin pitkäaikaistyöttömien määrän kasvaessa painopiste on siirtynyt kohti nuorempia ikäluokkia. Vuonna 2009 pitkäaikaistyöttömyyden ollessa nykyistä alhaisempaa jopa 70 prosenttia pitkäaikaistyöttömistä oli 50 vuotta täyttäneitä. Pitkäaikaistyöttömistä 60 vuotta täyttäneistä vuoden 2016 elokuun lopussa 52,4 prosenttia oli miehiä ja 47,6 prosenttia naisia.

Pitkäaikaistyöttömien asemaan on useiden vuosien ajan pyritty saamaan helpotusta erilaisilla hankkeilla ja erilaisin lainsäädännöllisin keinoin. Suomessa toteutettiin 2000-luvulla merkittävä työttömyysturvaetuisuuden muutos yli 55-vuotiaiden työttömyysturvaan, kun vuonna 2003 erorahajärjestelmä poistettiin ja erorahan saajat siirrettiin työttömyysturvan piiriin. Uudistuksen toivottiin sekä suojaavan yli 55-vuotiaita toimeentulon heikentymiseltä että aktivoivan työnhakuun siitäkkin huolimatta, että yli 55-vuotiailla arvioitiin olevan muita heikommat mahdollisuudet työllistyä.

Työttömien kannalta merkittävä muutos tapahtui myös vuonna 2006, jolloin työmarkkinatuen aktiivisuutta vahvistettiin niin, että työttömyyden pitkittyessä tuen vastikkeellisuus lisääntyi ja työttömälle tarjottiin palveluja tehostetusti. Tavoitteena oli, että viranomaiset osoittivat työtä ja työvoimapolitiittisia toimenpiteitä tehostetusti viimeistään siinä vaiheessa, kun työmarkkinatukea oli maksettu 500 työttömyyspäivältä tai työttömyyspäivärahalla siirtyneelle oli maksettu 180 päivältä työmarkkinatukea. Työmarkkinatuen saajille vastikkeellisuus tarkoitti velvollisuutta osallistua ehdotettuihin toimenpiteisiin. Uudistuksen yhteydessä työmarkkinatuen rahoitusta muutettiin siten, että kuntien tuli rahoittaa 50 prosenttia sellaisten henkilöiden työttömyysaikaisen tuen rahoituksesta, joille oli maksettu työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 500 päivältä.

Pitkäaikaistyöttömien asemaa on pyritty parantamaan myös muilla muutoksilla. Peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen tehtiin 100 euron korotus vuoden 2012 alusta ja puolison tuloja koskenut tarveharkinta poistettiin vuoden 2013 alusta. Työttömyysturvan 300 euron suojaosan käyttöönotolla vuoden 2014 alussa on pyritty kannustamaan ottamaan vastaan lyhytaikaista työtä. Vuosina 2013—2015 toteutettiin lisäksi pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen tähdännyt kuntakokeilu, johon liittyi työllistymisrahakokeilu. Kokeilussa työllistyneet pitkäaikaistyöttömät saivat pitää ensimmäisenä työssäolokuukautena työmarkkinatukensa.

Työttömänä olevien 60—64-vuotiaiden henkilöiden aktivointiaste, eli aktiivisesti työvoimapolitiittisten palveluiden piirissä olevien osuus, on selvästi pienempi kuin kaikkien työttömien. Esimerkiksi vuonna 2015 kaikkien ikäluokkien keskimääräinen aktivointiaste oli 25,1 prosenttia, kun se 60—64-vuotiailla oli 5,7 prosenttia. Lisäksi viimeksi mainituilla kuntoututtavan työtoiminnan osuus aktivointiasteeseen luettavista palveluista oli 43 prosenttia, kun se kaikkien ikäryhmien palveluissa oli noin 16 prosenttia.

Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien työllistämisen edistämiseksi sekä ammattitaidon ja työkyvön parantamiseksi käytetyistä toimenpiteistä huolimatta pitkäaikaistyöttömyys on muodostunut vaikeaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Hallitus on valtion vuoden 2016 budjetti-

neuvotteluiden yhteydessä todennut pitkäaikaistyöttömien henkilöiden joukossa olevan henkilöitä, joiden työllistyminen tehokkaillakaan toimenpiteillä ei ole käytännössä mahdollista. Pitkään työttömänä olleiden henkilöiden joukossa on henkilöitä, jotka jäivät työttömäksi hieman ennen tai juuri kansainvälisen finanssikriisin aiheuttaman taantumun aikaan ja nämä henkilöt eivät ole sen jälkeen onnistuneet työllistymään. Heidän työllistymismahdollisuutensa voidaan katsoa heikentyneen ja työttömyytensä pitkittyneen erityisesti taantumun johdosta. Heidän työllistymismahdollisuutensa ovat näin ollen työvoimapolitiittisista toimenpiteistä huolimatta vaikeutuneet kohtuuttomasti syistä, joihin henkilöillä itsellään ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa.

Työttömäksi joutuneiden ikääntyneiden henkilöiden toimeentulon turvana on yleensä työttömyysturva ja myöhemmin eläke. Työttömyyden lisääntyessä työvoimapalvelujen mahdollisuudet tarjota henkilökohtaista ja laadukasta palvelua ovat joutuneet koetukselle ja resurssitarve on kasvanut niin työvoimahallinnon kuin sosiaali- ja terveystoimen alalla.

Pitkäaikaistyöttömien joukossa on henkilöitä, jotka menetetyt ammattitaitonsa, vähäisen koulutuksen, elämänsa historian, terveydentilansa ja näihin rinnastettavien muiden syiden vuoksi ovat vaikeasti työllistettäviä. Pelkästään näillä perusteilla heitä ei voida kuitenkaan pitää kansaneläkejärjestelmää tai työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön mukaan työkyvyttöminä. Nämä työttömät työnhakijat, joilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta työllistyä, ovat nyky-lainsäädännön mukaan oikean järjestelmän piirissä, mutta yksilön näkökulmasta tarkasteltuna heille tarjotaan vääränlaisia palveluita. Koska on ilmeistä, että nämä henkilöt eivät omalla työllään pysty saamaan toimeentuloaan vaan he ovat tosiasiasa jätäneet vallitsevien työmarkkinoiden ulkopuolelle, heidän syrjäytymisensä ja köyhtymisensä estämiseksi on kohtuullista pyrkiä järjestämään heidän toimeentulonsa työmarkkinatuen sijasta kertaluonteisesti työmarkkinatukea pysyvämällä toimeentulolla.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on varmistaa tiettyjen erityisen vaikeaan työmarkkina-asemaan joutuneiden ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien toimeentulo maksamalla heille eläketukea. Eläketukea koskevan lain säätäminen olisi kertaluonteinen ratkaisu, jolla turvattaisiin tuen piiriin kuuluvien henkilöiden toimeentuloa ennen heidän siirtymistään vanhuuseläkkeelle.

Inhimillisistä syistä sekä työvoimahallinnon resurssitarpeiden kasvun hillitsemiseksi on perusteltua saada ikääntyneet pitkäaikaistyöttömät heidän työllistymisedellytyksiään vastaavien palveluiden ja toimeentulomuotojen piiriin. Erityisen pitkään työttömänä olleiden ja jo ikääntyneiden henkilöiden kohdalla erilaiset työllistymiseen johtavat toimenpiteet veisivät todennäköisesti niin pitkän ajan, että heillä olisi realistinen mahdollisuus työllistyä vasta, kun eläkeikä olisi jo saavutettu. Näiden henkilöiden kohdalla kertaluonteinen mahdollisuus hakeutua erityiselle eläketuelle on inhimillisesti katsoen kohtuullista. Eläketuen piiriin kuuluva henkilökoko on määritelty siten, että tuelle ei ohjautuisi henkilöitä, joille julkisista työvoima- ja yrityspalveluista tai muista työllistymistä edistävästä palveluista voi olla edelleen hyötyä tai henkilöitä, joille työllistyminen on muutoin yhä mahdollista esimerkiksi henkilön oman vaikean elämäntilanteen tai ulkopuolisten olosuhteiden, kuten taloustilanteen, parantuessa.

Eläketuen saajalta ei edellytettäisi työnhakijana olemista ja työnhaun pitämistä voimassa. Eläketuki ei kuitenkaan estäisi henkilöä olemasta työnhakijana ja työllistymästä, eikä työstä saava tulo vaikuttaisi oikeuteen saada eläketukea.

Eläketuen toteuttamiseksi ehdotetaan säädettäväksi eläketukilaki. Lain piirissä olisivat 60 vuotta täyttäneet, viisi vuotta lähes yhtäjaksoisesti työttömänä olleet henkilöt. Eläketuen

HE 226/2016 vp

edellyttämä 60 vuoden ikä olisi tullut täyttää ennen 1 päivää syyskuuta 2016. Hallitus on vuoden 2016 syyskuussa sopinut vuoden 2017 talousarvioesityksestä ja tiedottanut julkisuuteen antavansa esityksen yli 60-vuotiaille pitkäaikaistyöttömille tarkoitetusta kertaluonteisesta eläketuesta. Eläketuen piirissä olisivat siten ennen 1 päivä syyskuuta 1956 syntyneet henkilöt.

Eläketuen myöntämisen edellytyksenä olisi, että myös kaikki työttömyyteen liittyvät edellytykset ovat täyttyneet ennen 1 päivää syyskuuta 2016. Eläketuen edellytyksenä olisi ensinnäkin se, että henkilö on ollut oikeutettu työmarkkinatukeen 31 päivänä elokuuta 2016. Lisäksi eläketuen myöntäminen edellyttäisi, että henkilölle on aikavälillä 1 päivä syyskuuta 2010 ja 31 päivä elokuuta 2016 maksettu työmarkkinatukea vähintään 1250 päivältä tai enimmäisaika työttömyyspäivärahaa sekä työmarkkinatukea vähintään 750 päivältä. Eläketuen myöntäminen edellyttäisi siten käytännössä noin viiden vuoden työttömyyttä tai osallistumista työllistymistä edistäviin palveluihin edeltävien kuuden vuoden ajalta. Työmarkkinatuen saamiseen rinnastettaisiin eräitä tilanteita, joissa työttömänä olleelle ei ole maksettu työmarkkinatukea. Työmarkkinatuen maksupäiviin rinnastettaisiin esimerkiksi päivät, joilta työttömälle on maksettu työttömyyden perusteella sairauspäivärahaa.

Koska eläketuen saaminen edellyttäisi nimenomaan työmarkkinatuen saamista vähintään 750 päivältä, eläketuen piirissä eivät olisi sellaiset henkilöt, joilla on oikeus työttömyyspäivärahan lisäpäiviin työttömyysturvalain (1290/2002) 6 luvun 9 §:n perusteella. Ennen vuotta 1958 syntyneillä henkilöillä, jotka saavat työttömyyspäivärahaa lisäpäiviltä, on oikeus jäädä varhennusvähennyksellä vähentämättömälle vanhuuseläkkeelle 62 vuoden iässä. Siten lisäpäiväoikeus on näille henkilöille edullisempi kuin eläketuki, jonka perusteella ei ole oikeutta varhentamattomaan vanhuuseläkkeeseen ennen eläkelaiissa säädettyä varsinaista vanhuuseläkeikää.

Eläketukea maksettaisiin kesäkuusta 2017 lukien ja tuki olisi määrältään täyden takuueläkkeen suuruisen eli 766,85 euroa kuukaudessa vuoden 2016 tasossa. Eläketuki vastaisi vanhuuseläkkeellä olevien vähimmäiseläketasoa ja olisi tasoltaan suurempi kuin työmarkkinatuki, joka on 702,62 euroa kuukaudessa vuonna 2016. Etuus rahoitettaisiin valtion varoista ja siihen ei sisältyisi työeläkettä. Työeläkejärjestelmässä keskeisenä tavoitteena on eläkkeellesiirtymisiän nostaminen ja työurien pidentäminen, minkä vuoksi työeläkejärjestelmään ei ole tarkoitukseenmukaista luoda pitkäaikaistyöttömille suunnattuja eläke-etuuksia.

Eläketukea maksettaisiin korkeintaan kansaneläkelain (568/2007) mukaiseen vanhuuseläkeikään eli 65 vuoden ikään saakka. Eläketuen saaja voisi halutessaan ottaa maksuun työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen ja kansaneläkelain mukaisen varhennetun vanhuuseläkkeen jo ennen 65 vuoden iän täyttämistä, mutta tällöin eläketuki lakkautettaisiin.

Eläketuki ei olisi kansaneläkelaiissa tai työeläkelainsäädännössä tarkoitettu eläke. Se olisi etuuden saajan veronalaista tuloa. Tarkoituksena kuitenkin on, että hakija saisi tuloverolaisissa (1535/1992) tarkoitettua eläketulovähennyksen. Koska eläketukea ei eläkepoliittisten periaatteiden mukaan pidettäisi eläkkeenä, verolainsäädännössä todettaisiin erikseen, että eläketuon sovelletaan eläkettä koskevia säännöksiä verotuksen eläketulovähennyksen osalta. Hakijalla olisi oikeus myös eläkkeensaajan asumistukeen, kansaneläkelain mukaiseen lapsikorotukseen sekä eläkettä saavan hoitotukeen.

Etuuksena eläketuki rinnastuisi lähinnä vanhuuseläkkeeseen. Kuten vanhuuseläkkeellä, myös eläketuen rinnalla voisi tehdä työtä, eivätkä ansiot vaikuttaisi eläketuen määrään.

Eläketuen toimeenpanosta vastaisi Kansaneläkelaitos, jolta tukea olisi haettava. Kansaneläkelaitos antaisi eläketuesta päätöksen, josta olisi muutoksenhakuoikeus sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan ja edelleen vakuutusoikeuteen.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Eläketuesta aiheutuvien menojen arvioidaan olevan 28,2 miljoonaa euroa vuonna 2017 ja 44,3 miljoonaa euroa vuonna 2018. Tästä eteenpäin vaikutus alenee siten, että vuonna 2019 menot olisivat noin 32,8 miljoonaa euroa, vuonna 2020 noin 19,3 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 noin 4,4 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 vaikutus eläketukimenoihin on vuotta 2018 selvästi pienempi, koska vuonna 2017 eläketukea maksettaisiin vain seitsemältä kuukaudelta. Valtio vastaisi eläketuesta aiheutuvista kustannuksista.

Ehdotus vaikuttaisi muiden sosiaalietuuksien kustannuksiin. Merkittävimpänä voidaan pitää työmarkkinatukimenojen vähentymistä, kun eläketukilain piiriin kuuluvat pitkäaikaistyöttömät siirtyisivät eläketuelle. Työmarkkinatukimenot vähenisivät valtion ja kuntien osalta vuonna 2017 yhteensä arviolta 26,0 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 arviolta 40,4 miljoonaa euroa. Tästä eteenpäin vaikutus alenisi siten, että vuonna 2019 työmarkkinatuen menot vähenisivät noin 29,9 miljoonaa euroa, vuonna 2020 noin 17,6 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 noin 4,0 miljoonaa euroa. Lisäksi yleisen asumistuen menot vähenisivät 6,2 miljoonaa euroa ja eläkkeensaajan asumistuen menot lisääntyisivät 6,9 miljoonaa euroa vuonna 2017. Seuraavina vuosina yleinen asumistuki pienenesi 9,9, 7,5, 4,6 ja 1,0 miljoonaa euroa ja eläkkeensaajan asumistuen menot lisääntyisivät 10,9, 8,1, 4,9 ja 1,1 miljoonalla eurolla.

Eläketuen saajan verotuksessa saamasta eläketulovähennyksestä aiheutuisi kunnallisveron, kirkollisveron sekä vakuutetun sairausvakuutusmaksun vähennystä. Vaikutus olisi suurimmillaan vuosina 2017 ja 2018 kunnallisveroon noin kuusi miljoonaa euroa sekä kirkollisveroon ja sairausvakuutusmaksuun noin puoli miljoonaa euroa kumpaankin.

Kaikki muutokset huomioiden valtion nettomenon lisäys olisi vuonna 2017 arviolta 18,7 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 noin 29,3 miljoonaa euroa. Kuntien osalta nettomenot vähenisivät vuonna 2017 noin 9,0 miljoonaa euroa ja vuonna 2018 noin 18,0 miljoonaa euroa. Vastavasti vuosina 2019—2021 valtion nettomenojen lisäys olisi arviolta 21,5; 12,6 ja 2,9 miljoonaa euroa sekä kuntien nettomenojen vähennys arviolta 13,8; 8,1 ja 1,9 miljoonaa euroa.

3.2 Eläketuen saajat ja vaikutukset etuudensaajien asemaan

Eläketukea maksettaisiin vuonna 2017 keskimäärin noin 5 300 henkilölle kuukaudessa. Eläketukea saavien henkilöiden määrä alenisi vuosittain melko nopeasti heidän täyttyessään 65 vuoden iän taikka heidän siirtyessä vanhuuseläkkeelle tai muulle etuudelle. Eläketukea arvioidaan maksettavan vuonna 2018 noin 4 900 henkilölle, vuonna 2019 noin 3 600 henkilölle ja vuonna 2020 noin 2 100 henkilölle. Viimeiset eläketuet maksettaisiin vuonna 2021. Eläketuen saajista noin 54 prosenttia olisi miehiä ja noin 46 prosenttia naisia.

Edellä olevissa lukumäärissä sekä euromäärissä on otettu huomioon, että aikaisemman kokemuksen perusteella eläketukea hakisi noin 80 prosenttia siihen oikeutetuista henkilöistä. Laskelmissa ei ole huomioitu mahdollisia vaikutuksia toimeentulotukeen.

Eläketuen saajan nettotulot kasvaisivat hänen siirtyessään työmarkkinatuelta eläketuen piiriin. Keskimääräiselle eläketuen saajalle nettotulojen lisäys olisi noin 200 euroa kuukaudessa. Suu-

rimpina syinä korkeampiin nettotuloihin olisivat etuuden korkeampi taso, etuuksien erilainen käsittely kunnallisverotuksessa sekä eläkkeensaajan asumistuen keskimäärin korkeampi taso yleiseen asumistukeen nähden.

Työttömyysturvan saaminen edellyttää, että henkilö on ilmoittautunut työ- ja elinkeinotoimistoon kokoaikatyön hakijaksi, pitää työnhakunsa voimassa, asioi työ- ja elinkeinotoimistossa toimiston edellyttämällä tavalla ja on työmarkkinoiden käytettävissä. Eläketuen saaminen vapauttaisi henkilön näistä velvollisuuksista, koska hänen ei tarvitsisi enää olla työnhakijana.

Ehdotuksen mukainen eläketuki ei kuitenkaan olisi esteenä henkilön työskentelylle. Mahdollinen eläketuen aikainen ansiotulo ei vaikuttaisi henkilölle maksettavan eläketuen määrään.

3.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Eläketuen toimeenpanosta vastaisi Kansaneläkelaitos, jonka tulee huolehtia muun muassa eläketuen myöntämisestä, maksamisesta sekä eläketuen toimeenpanoon liittyvästä tiedottamisesta. Eläketuen toimeenpanotehtävä aiheuttaisi näin ollen työmäärän lisäystä Kansaneläkelaitoksessa. Työ- ja elinkeinotoimistojen työmäärä vastaavasti vähenisi henkilöiden siirtyessä työvoimapolitiittisten toimenpiteiden ja työttömyysetuuksien piiristä eläketuelle.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön, Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Eläketukilaki

1 luku Yleiset edellytykset ja määräytymisperusteet

1 §. *Lain tarkoitus.* Lain tarkoituksena olisi toteuttaa kertaluonteinen järjestely, jossa pitkäaikaisen taloudellisen taantuman johdosta erityisen vaikeaan työmarkkina-asemaan joutuneille pitkäaikaistyöttömille turvataan toimeentulo eläketuki nimisellä etuudella ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistä.

2 §. *Oikeus eläketukeen.* Tämän pykälän 1 momentin mukaan eläketuki voitaisiin myöntää ennen 1 päivä syyskuuta 1956 syntyneelle henkilölle. Henkilöllä, joka on syntynyt 1 päivä syyskuuta 1956 tai sen jälkeen, ei olisi oikeutta eläketukeen. Eläketuen saamisen edellytyksenä on myös, että eläketuen saajan olisi asuttava Suomessa. Työmarkkinatuen saajan on tarvittaessa osallistuttava työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin, jotka käytännössä edellyttävät Suomessa asumista. Tämän perusteella työttömän työnhakijan tulisi myös työmarkkinatuen korvaavan eläketuen saamiseksi täyttää Suomessa asumisen ehto. Eläketuen maksamista jatkettaisiin enimmillään sen kuukauden loppuun, jonka aikana henkilö täyttää 65 vuotta.

Pykälän 2 momentin mukaan eläketuen saamisen edellytyksenä olisi, että henkilö on ollut oikeutettu työmarkkinatukeen 31 päivä elokuuta 2016. Eläketuen myöntäminen edellyttäisi riittävän pitkän työttömyysjakson olemassa oloa ja siten tuen myöntäminen edellyttäisi, että henkilölle on maksettu 1 päivästä syyskuuta 2010 lukien 31 päivään elokuuta 2016 mennessä työttömyysturvalain mukaista työmarkkinatukea vähintään 1250 päivältä tai hänelle on maksettu enimmäisaika työttömyysturvalain mukaista päivärahaa ja sen lisäksi työmarkkinatukea vähintään 750 päivältä. Laskentajakso on kuuden vuoden mittainen, joten työttömyyden ei ole tarvinnut olla täysin yhtäjaksoista. Henkilö on siis voinut esimerkiksi työskennellä jonkin verran laskentajakson aikana.

Pykälän 3 momentissa laajennettaisiin niiden henkilöiden piiriä, jotka katsottaisiin 2 momentin mukaisesti 31 päivä elokuuta 2016 työmarkkinatukeen oikeutetuiksi eläketuen kannalta. Työmarkkinatukeen oikeutetuiksi rinnastettaisiin sellainen henkilö, jolle ei työttömyysturvalain 10 luvun 2 §:n 3 momentin 1—2 tai 4—6 kohdissa mainituista syistä ole voitu maksaa työttömyysajalta työmarkkinatukea. Tällaisia maksamisen esteitä työttömyysturvalain mukaan ovat korvaukseton määräaika, työssäolovelvoite, omavastuu-aika, työmarkkinatuen odotusaika sekä työmarkkinatuen tarveharkinta.

Korvaukseton määräaika tarkoittaa tilannetta, jossa työnhakija menettää työttömyysetuuden määräaikaaisesti, koska on menetellyt työvoimapolitiittisesti moitittavalla tavalla. Korvauksetoman määräajan pituus vaihtelee 15 päivästä 90 päivään sen perusteesta riippuen. Perusteita korvauksetoman määräajan asettamiselle ovat työstä eroaminen, työstä kieltäytyminen, työllistymissuunnitelman laatimistilaisuuteen saapumatta jääminen, työllistymissuunnitelman laatimisesta kieltäytyminen, työllistymissuunnitelman toteuttamisen laiminlyönti sekä työllistymistä edistävästä palvelusta kieltäytyminen ja palvelun keskeyttäminen. Jos työnhakija ilman

pätevää syytä toistuvasti menettelee työvoimapolitiittisesti arvioituna moitittavasti, asetetaan työssäolovelvoite.

Työssäolovelvoite tarkoittaa, että oikeus työttömyysetuuteen palautuu, kun henkilö on ollut vähintään 12 kalenteriviikkoa työssäoloehtoon luettavassa työssä, työvoimakoulutuksessa, työllistymistä edistävässä palvelussa, päätoiminen opiskelija, päätoiminen yrittäjä tai työllistynyt omassa työssä. Omavastuu-aika puolestaan tarkoittaa sitä, että työttömyyspäivärahaa ja työmarkkinatukea maksetaan sen jälkeen, kun henkilö on ollut työttömänä työnhakijana työ- ja elinkeinotoimistossa yhteensä viittä täyttä työpäivää vastaavan ajan enintään kahdeksan peräkkäisen kalenteriviikon aikana. Omavastuu-aika asetetaan kerran työttömyyspäivärahan enimmäisaikaa kohti. Työmarkkinatuen osalta omavastuu-aika on voimassa siihen asti, kun henkilö täyttää työssäoloehtoon.

Työmarkkinatuen odotusajan myötä työmarkkinatukea maksetaan vasta 21 viikon odotusajan jälkeen. Odotusaikaa ei aseteta, jos henkilö on suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeisen tutkintoon johtavan, ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen, työnhakijan oikeus työmarkkinatukeen alkaa välittömästi työttömyyspäivärahan enimmäisaikaa täytyttyä tai henkilö on saanut vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 20 §:ssä tarkoitettuja erityisiä opetus- tai opiskelijahuollon palveluja ja suorittanut hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaiset opinnot. Työmarkkinatuen tarveharkinta tarkoittaa sitä, että henkilön saamat pääomatulot ja muut tulot otetaan huomioon. Pääomatuloja ovat esimerkiksi vuokra-, metsä-, korko- ja osinkotulot. Muita kuin ansiotuloja ovat eräät sosiaalietuudet, esimerkiksi omaishoidon tuki.

Pykälän 3 momentin mukaan työmarkkinatukeen oikeutettuun henkilöön rinnastettaisiin myös toimeentulotukea saadessaan kuntouttavassa työtoiminnassa ollut henkilö, työttömyysturvalaissa tarkoitettu työkyvytön henkilö, joka saisi tarkasteluhetkellä sairauspäivärahaa tai henkilö, joka saa eläkelainsäätöön perusteella kuntoutustukea. Koska oikeus eläketukeen ratkeaa tietyn tarkasteluhetken perusteella, on kohtuullista, että tuona ajankohtana sairauden vuoksi sairauspäivärahalla tai kuntoutustuella oleva henkilö ei jäisi tästä syystä ilman eläketukea. Myös Kelasta kuntoutusrahaa saava henkilö rinnastettaisiin työmarkkinatuen saajaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin niistä tilanteista, joiden osalta päivät, joilta henkilö ei ole saanut työmarkkinatukea voitaisiin kuitenkin rinnastaa päiviin, joilta henkilö on saanut työmarkkinatukea. Laskettaessa 2 momentissa tarkoitettua 1250 tai 750 työmarkkinatuen maksupäivää otettaisiin huomioon myös työttömyysturvalain 10 luvun 2 §:n 3 momentin 4–6 kohdissa tarkoitettu omavastuu-aika, työmarkkinatuen odotusaika sekä työmarkkinatuen tarveharkinnan piiriin jäänyt aika. Lisäksi päiviin, joilta henkilölle on maksettu työmarkkinatukea, rinnastettaisiin päivät, joilta henkilö on ollut toimeentulotukea saadessaan kuntouttavassa työtoiminnassa tai saanut sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa sekä päivät, joilta henkilölle ei ole ennen vuotta 2013 maksettu tukea puolison tuloja koskevan tarveharkinnan perusteella.

Kelalla on lähtökohtaisesti käytössään edellä mainitut rinnasteisia tilanteita koskevat tiedot. Ajasta, jonka henkilö on ollut toimeentulotukea saadessaan kuntouttavassa työtoiminnassa, Kela saisi tiedot henkilöltä itseltään tai tarpeen mukaan asianomaisesta kunnasta. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistumispäivien merkityksen sekä selvitystyön määrän arvioidaan kuitenkin jäävän tuen myöntämisharkinnassa vähäiseksi, erityisesti, koska viiden vuoden työttömyys voi ajoittua kuuden vuoden ajalle.

3 §. Eläketuen saamisen estävät sosiaalietuudet. Pykälässä säädettäisiin etuuksista, jotka estäisivät eläketuen saamisen. Pykälän 1 momentin mukaan eläketukeen ei olisi oikeutta henkilöllä, joka saa kansaneläkettä, takuueläkettä, työeläkettä tai luopumistukea. Eläketukea ei siten myönnettäisi henkilölle, joka saa esimerkiksi työkyvyttömyyseläkettä tai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä. Eläketukea ei myönnettäisi myöskään samalle ajalle, jolta henkilö saa vanhuuseläkettä. Eläketuen saaja voisi hakea normaalisti vanhuuseläkkeen työeläkejärjestelmästä työeläkelakien mukaisessa alimmassa vanhuuseläkeiässä ja varhennetun vanhuuseläkkeen kansaneläkejärjestelmästä kansaneläkelain mukaan määräytyvässä iässä, mutta tällöin eläketuen maksaminen lakkautettaisiin. Eläketuen saaja voisi siis valita, jatkaako hän eläketuella 65 vuoden ikään saakka, jolloin hän täyttää kansaneläkelain mukaisen vanhuuseläkeiän, vai ottaako hän jo tätä ennen maksuun työeläkkeensä ja mahdollisesti myös varhennusvähennyksellä pienennetyn vanhuuseläkkeen kansaneläkejärjestelmästä. Eläketukea ei maksettaisi samanaikaisesti myöskään sairauspäivärahan tai kuntoutusrahan kanssa. Eläketuen estäviä etuuksia olisivat myös edellä mainittuja etuuksia vastaavat ulkomailta maksettavat etuudet.

Pykälän 2 momentin mukaan perhe-eläke ei estäisi eläketuen saamista. Perhe-eläke vähennettäisiin kuitenkin eläketuesta 4 §:n mukaisesti. Pykälän 3 momentin mukaan henkilöllä, jonka eläke on eläkelaitoksen toimesta jätetty lepäämään tai joka on itse jättänyt työkyvyttömyyseläkkeensä sekä mahdollisen takuueläkkeensä lepäämään, ei olisi oikeutta eläketukeen.

4 §. Eläketuesta vähennettävät etuudet ja korvaukset. Pykälässä säädettäisiin täysimääräisestä eläketuen määrästä vähennettävistä hakijan jatkuvasti tai vuosittain toistuvasti saamista eläkkeistä ja korvauksista. Pykälässä säädetyt eläkkeet ja korvaukset olisivat eläketukeen nähden ensisijaisia. Huomioitavat eläkkeet ja korvaukset olisivat lähtökohtaisesti samoja, jotka vähennetään myös takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 9 §:n perusteella takuueläkkeen täydestä määrästä.

5 §. Eläketuen vaikutus muihin sosiaalietuuksiin. Pykälässä säädettäisiin eläketuen vaikutuksesta muihin sosiaalietuuksiin. Vaikka eläketuki ei olisikaan varsinainen eläke, niin eläketukea saava henkilö rinnastuisi muussa sosiaalivakuutuksessa lähtökohtaisesti takuueläkkeellä olevaan henkilöön.

Pykälän 1 momentin mukaan eläketuen saajalla olisi oikeus sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan vastaavasti kuin vanhuuseläkettä saavalla henkilöllä on sairausvakuutuslain 8 luvun 6 §:n mukaan. Eläketuella olevalla henkilöllä ei olisi oikeutta sairauspäivärahaan muulla perusteella. Toisin kuin vanhuuseläke, eläketuen maksaminen voi päättyä työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen johdosta. Tästä syystä momentissa säädettäisiin myös siitä, että päivärahan maksaminen lakkautettaisiin sen kuukauden alusta, josta lukien eläketukea saaneelle henkilölle on myönnetty työkyvyttömyyseläke.

Pykälän 2 momentin perusteella eläketuen saajalla olisi oikeus eläkkeensaajan asumistukeen, lapsikorotukseen sekä eläkettä saavan hoitotukeen vastaavasti kuin vanhuuseläkettä ja takuueläkettä saavalla henkilöllä. Eläketuki rinnastuisi näiden etuuksien osalta takuueläkkeeseen.

Pykälän 3 momentin mukaan eläketuen saajalla olisi oikeus Kansaneläkelaitoksen maksamaan kuntoutusrahaan. Eläketuki luettaisiin eläkkeensaajan kuntoutusrahan perusteeksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 34 §:n mukaisesti. Eläketuen saaja saisi tällöin eläkkeensaajan kuntoutusrahana 10 prosenttia eläketuen määrästä kannustimeksi kuntoutukseen.

Pykälän 4 momentin mukaan eläketuen saajalla ei olisi oikeutta työttömyysturvalain mukaiseen työttömyysetuuteen, kuten työmarkkinatukeen. Koska eläketuen tarkoituksena on huoleh-

tia pitkään työttömänä olleiden henkilöiden toimeentulosta, ei henkilöllä voisi samaan aikaan olla oikeutta työttömyysetuuteen.

Pykälän 5 momentin mukaan eläketukea saavalla henkilöllä ei olisi oikeutta työeläkelakien perusteella maksettavaan lykkäyskorotukseen samalta ajalta, jolta hän on saanut eläketukea. Lykkäyskorotuksesta säädetään muun muassa työntekijän eläkelain (395/2006) 12 §:n 2 momentissa. Lykkäyskorotuksen tarkoituksena on kannustaa työntekijöitä jatkamaan työssä yli oman alimman vanhuuseläkeiän. Lykkäyskorotukseen ei ole oikeutta työttömyysetuuden ajalta, joten lykkäyskorotukseen ei tulisi olla oikeutta myöskään eläketuen ajalta. Lisäksi määrättäessä työeläkelakien mukaiseen eläkkeeseen liittyvää tulevan ajan ansiota eläketuki rinnastettaisiin työmarkkinatukeen. Tulevan ajan ansion määramisestä työmarkkinatukea saaneelle henkilölle säädetään yksityisten alojen työntekijöiden osalta työntekijän eläkelain 76 §:n 4 momentissa, jonka mukaan tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan tulona huomioon 1 047,22 euroa (1437,83 euroa vuoden 2016 tasossa) jokaiselta täydeltä kuukaudelta, jolta työntekijälle on tarkasteluajana maksettu työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Tulevan ajan ansiota määrättäessä otettaisiin tulona huomioon sama määrä jokaiselta kuukaudelta, jolta työntekijälle on maksettu eläketukea. Eläketuki huomioitaisiin siten työeläkejärjestelmässä työmarkkinatuen tapaan.

6 §. Suomessa asuminen. Pykälän mukaan Suomessa asuminen ratkaistaisiin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) perusteella. Kansaneläkelaitos ratkaisee henkilön asumista koskevan asian eläketuen myöntämismvaiheessa.

7 §. Eläketuen määrä. Eläketuen määrä vastaisi täysimääräistä takuueläkettä. Eläketukea saavan henkilön asema rinnastuisi tältä osin takuueläkettä saavan henkilön tilanteeseen ja henkilö saisi määrältään työmarkkinatukea suuremman tuen ennen varsinaiselle vanhuuseläkkeelle siirtymistään. Takuueläkkeeseen tehtävät indeksitarkistukset sekä mahdolliset tasokorotukset koskisivat myös eläketukea.

Pykälän 2 momentin mukaan eläketukea ei kuitenkaan maksettaisi, jos maksettavaksi tarkoitettu määrä jäisi alle takuueläkkeestä annetun lain 2 luvun 8 §:n 4 momentin mukaisen määrän.

2 luku **Menettelysäännökset**

8 §. Eläketuen hakeminen. Eläketukea haettaisiin Kansaneläkelaitokselta, joka esityksen mukaan hoitaisi tämän lain toimeenpanoon liittyvät tehtävät. Eläketuen hakijan olisi annettava eläketuen myöntämiseksi ja maksamiseksi tarvittavat tiedot. Sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta eläketuelle siirtymisen tulisi olla viimesijainen ratkaisu ja koska kyse on henkilön koko loppuelämää ohjaavasta ratkaisusta, tuelle siirtymisen tulisi perustua yksilön omaan tahdonilmaisuun. Tukea ei myönnettäisi automaattisesti ilman tuen hakemista. Sosiaaliturvatuksien saamisen yleisenä edellytyksenä on lähtökohtaisesti aina se, että niitä pitää hakea. Näin ollen on perusteltua, että eläketuen saaminen edellyttää tuen hakemista.

Pykälä vastaisi asiallisesti takuueläkkeestä annetun lain 11 §:ää.

9 §. Hakemuksen ratkaiseminen käytettävissä olevien tietojen perusteella. Pykälä koskisi tilanteita, joissa Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus ratkaista asia käytettävissään olevien tietojen perusteella. Pykälä vastaisi asiallisesti takuueläkkeestä annetun lain 15 §:ää.

10 §. Eläketuen myöntäminen. Eläketuki myönnettäisiin henkilölle siitä lähtien, kun oikeus eläketukeen olisi henkilölle syntynyt. Lain voimaantulosäännöksen mukaisesti eläketuki voi-

taisiin myöntää kuitenkin vasta lain voimaantulosta lukien. Eläketukea ei ilman erityistä syytä myönnettäisi pidemmältä ajalta kuin 6 kalenterikuukaudelta ennen eläketuen hakemista.

11 §. Eläketuen maksaminen. Pykälässä säädettäisiin eläketuen maksamisesta. Pykälä vastaisi sisällöltään takuueläkkeestä annetun lain 16 §:ää.

Pykälän 3 momentin mukaan eläketuki maksettaisiin kalenterikuukauden 4 päivänä.

12 §. Eläketuen väliaikainen myöntäminen ja maksaminen. Pykälän 1 momentin mukaan eläketuki voitaisiin maksaa tai myöntää väliaikaisena silloin, kun eläketuessa tulona huomioon otettavasta tai eläketuen estävästä eläkkeestä, korvauksesta tai muusta jatkuvasta eläketuen määrästä vaikuttavasta etuudesta on muutoksenhaku vireillä.

Pykälän 2 momentin mukaan väliaikainen myöntäminen ja maksaminen olisi mahdollista myös sellaisissa tilanteissa, joissa eläketuen hakijan eläke- tai korvausasian käsittely on kesken muussa valtiossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin menettelystä, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen tulisi 1 momentin mukaisessa tilanteessa ilmoittaa eläkelaitokselle tai muulle korvauksen maksajalle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen tai korvauksen maksamista, että eläke tai korvaus tai osa siitä on maksettava Kansaneläkelaitokselle.

Pykälä vastaisi sisällöltään takuueläkkeestä annetun lain 20 §:ää.

13 §. Eläketuen periminen takautuvasti maksettavasta eläkkeestä tai korvauksesta. Pykälässä säädettäisiin niistä tilanteista, joissa Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus periä eläketuen estävän tai sen määrää vähentävän eläkkeen tai korvauksen maksajalta tämän takautuvasti suorittama eläke tai korvaus. Kansaneläkelaitos voisi periä eläkkeen tai korvauksen siltä osin kuin se vastaa liikaa maksettua eläketukea. Pykälä vastaisi takuueläkkeestä annetun lain 21 §:ää.

14 §. Eläketuen maksamisen keskeyttäminen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon aikana. Pykälän 1 momentin mukaan eläketuen maksaminen keskeytettäisiin, kun eläkkeensaajan vankeusrangaistus on kestänyt kolme kuukautta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin keskeytetyn eläketuen maksamisen aloittamisesta. Eläketukea maksettaisiin pääsääntöisesti vapautumista seuraavan kuukauden alusta. Silloin, kun vapautuminen tapahtuu kuukauden ensimmäisenä päivänä, maksaminen alkaisi saman kuukauden alusta. Rikoslain (39/1889) 2 c luvun 8 §:ssä tarkoitettuun valvottuun koevapauteen pääseminen rinnastetaan vapautumiseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin keskeytetyn eläketuen tai sen osan maksamisesta etuudensaajan avio- tai avopuolisolle ja 16 vuotta nuoremmille lapsille. Eläketukea voitaisiin maksaa vankeusrangaistusta suorittavan henkilön omaisille, jos heidän toimeentulonsa turvaaminen siitä edellyttäisi. Pykälä vastaisi kansaneläkelain 66 §:ää.

15 §. Ilmoitusvelvollisuus. Eläketuen saajan olisi ilmoitettava eläketuen maksamiseen vaikuttavista muutoksista, kuten ulkomaille muuttamisesta tai eläkkeen tai muun eläketukeen vaikuttavan korvauksen myöntämisestä. Pykälä vastaisi takuueläkkeestä annetun lain 13 §:ää.

16 §. Eläketuen saajan oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että jos eläketukea saava henkilö tulee 3 §:ssä mainituissa laeissa tai kansaneläkelain 12 §:ssä tarkoitettulla tavalla työkyvyttömäksi, eläketuen saajalle voidaan myöntää hakemuk-

sesta työkyvyttömyyseläke työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta. Tältä osin säännös poikkeaisi ja olisi eläketuen saajien osalta ensisijainen niihin työeläkelakien säännöksiin sekä kansaneläkelain 15 §:ään nähden, joissa säädetään työkyvyttömyyseläkeoikeuden alkamisesta. Eläketuki lakkautetaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohdasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuntoutustuelta eläketuelle palaavan henkilön oikeudesta saada eläketuki takaisin maksuun henkilön ilmoituksen perusteella ilman uuden hakemuksen käsittelyä ja ilman uutta päätöstä. Jos aiemmin eläketukea saaneelle henkilölle on myönnetty työkyvyttömyyseläke kuntoutustukena, henkilöllä olisi oikeus eläketukeen kuntoutustuen päättymistä seuraavan kuukauden alusta lukien, jollei asiassa ole ilmennyt tarkistamista edellyttävää muutosta.

17 §. Takautuvasti myönnetyn eläketuen maksaminen. Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa takautuvasti myönnetty eläketuki olisi pidätettävä Kansaneläkelaitokselle tai maksettava työttömyyskassalle näiden maksamaa etuutta vastaavilta osin. Näin toimittaisiin, jos Kansaneläkelaitos myöntää eläketuen takautuvasti ajalle, jona eläketuensaaja on saanut työttömyysetuutta. Eläketuen maksaminen työttömyyskassalle edellyttäisi kuitenkin, että asiaa koskeva ilmoitus on tehty vähintään kaksi viikkoa ennen eläketuen maksupäivää.

18 §. Eläketuen tarkistaminen. Pykälän 1 momentin mukaan eläketuki tarkistettaisiin, jos eläketuen saajalle myönnetään eläketukeen vaikuttava 4 §:n mukainen eläke tai korvaus taikka eläketulona huomioon otettavassa eläkkeessä tai korvauksessa tapahtuu muu kuin indeksidonnaisuudesta johtuva muutos. Jos tulon määrä vaihtelee jatkuvasti, eläketuki tarkistetaan viimeistään kahden vuoden kuluttua eläketuen alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan eläketuki voitaisiin tarkistaa ilman hakemusta, mutta eläketuensaajaa olisi ensin kuultava silloin, kun eläketuen määrää ollaan tarkistuksen johdosta pienentämässä.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos muutos tapahtuisi kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, eläketuki tarkistettaisiin kyseisen kuukauden alusta. Muutoin eläketuki tarkistettaisiin muutosta seuraavan kuukauden alusta.

Pykälä vastaisi takuueläkkeestä annetun lain 10 §:ää.

19 §. Eläketuen keskeyttäminen. Pykälän 1 momentin mukaan tilanteessa, jossa olisi perusteltu syy olettaa, että eläketuki olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä tai jos eläketuensaaja ei ilmoita maksuosoitetta, eläketuen maksaminen voitaisiin keskeyttää tai eläketuen määrää väliaikaisesti vähentää, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Eläketuki voitaisiin myöhemmin laittaa maksuun, mutta sitä ei ilman erityistä syytä maksettaisi kuin enintään 6 kuukauden ajalta takautuvasti. Pykälä vastaisi takuueläkkeestä annetun lain 22 §:ää.

20 §. Eläketuen lakkauttaminen. Pykälässä säädettäisiin eläketuen lakkauttamisesta. Pykälän 1 momentti koskisi tilanteita, joissa eläketuen saajalle myönnettäisiin eläketuen estävä eläke tai muu etuus. Tällöin eläketuki lakkautettaisiin sen kuukauden alusta, kun eläke tai muu korvaus on myönnetty.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muista lakkautustilanteista. Tukea ei maksettaisi ulkomaille, koska kyseessä ei ole eläke vaan tuki, jonka tarkoitus on Suomessa vakinaisesti asuvan ikääntyneen pitkäaikaistyöttömän pysyväisluontoisen toimeentulon turvaaminen. Eläketuki korvaisi henkilön työmarkkinatuen saamisen, jonka saaminen myös edellyttää vakinaista Suomessa asumista.

Pykälä vastaisi takuueläkkeestä annetun lain 23 §:ää.

21 §. *Eläketuen maksaminen kunnan toimielimelle.* Pykälä vastaisi takuueläkkeestä annetun lain 18 §:ää.

22 §. *Eläketukea koskevat menettelysäännökset ja muutoksenhaku.* Pykälän 1 momentin mukaan eläketukiasian käsittelyn osalta noudatettaisiin, mitä takuueläkkeestä annetussa laissa säädetään annettavasta etuuspäätöksestä, viivästyskorotuksesta, tietojen saamisesta, tietojen luovutuksesta, tietojen käytöstä ja teknisestä käyttöyhteydestä, kuoleman jälkeen aiheutta maksettujen etuuksien palauttamisesta, takaisinperinnästä ja sen vanhentumisesta sekä eläkepäättöstä koskevasta oikaisusta, muutoksenhakumenettelystä ja lainvoimaisen päätöksen poistamisesta.

Eläketukeen sovellettaisiin samoja tietojen saamista, luovutusta ja käyttöä koskevia säännöksiä kuin takuueläkkeeseen. Takuueläkkeestä annetun lain 32 §:n 2 momentin perusteella kansaneläkelain 13 luvun säännöksiä tietojen saamisesta, luovuttamisesta ja salassapidosta sovelletaan soveltuvin osin myös takuueläkkeeseen. Viittauksen kautta nämä säännökset tulisivat sovellettaviksi myös eläketukeen. Kansaneläkelain 86 §:n mukaan Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada käsiteltävänä olevan kansaneläkelain mukaisen etuuden ratkaisemista varten välttämättömät tiedot muun muassa valtion ja kunnan viranomaiselta ja työttömyyskassalta. Tämän säännöksen perusteella Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada eläketuen ratkaisemista varten esimerkiksi tietoja hakijan ansiopäivärahasta työttömyyskassalta ja työvoimapolitiittisesta tilanteesta työ- ja elinkeinotoimistolta.

Muutoksenhaun osalta noudatettaisiin myös takuueläkkeestä annetun lain säännöksiä. Kansaneläkelaitoksen eläketukea koskevaan päätökseen tyytymätön saisi hakea muutosta sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalta kirjallisella valituksella. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan päätökseen tyytymätön saisi hakea siihen muutosta vakuutusosoikeudelta kirjallisella valituksella. Eläketukea koskeva muutoksenhaku olisi kaksipuolinen. Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saisi hakea muutosta.

Kansaneläkelaitoksen päätöstä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

3 luku **Erinäiset säännöt**

23 §. *Ulosmittaus- ja siirtokielto.* Pykälä vastaisi kansaneläkelain 111 §:ää.

24 §. *Toimeenpano.* Pykälän 1 momentin mukaan eläketukilain mukaiset lakisääteiset toimeenpanotehtävät hoitaisi Kansaneläkelaitos.

25 §. *Rahoitus.* Eläketuet rahoitettaisiin valtion varoista. Tämä olisi myös hallinnollisesti tarkoituksenmukaista, koska eläketukilain mukaisista tehtävistä huolehtisi Kansaneläkelaitos. Tarkoituksenmukaista olisi myös se, että eläketukien rahoitus- ja veloitusmenettely hoidettaisiin kuten takuueläkkeissä. Eläketuesta aiheutuvat kustannukset maksettaisiin kansaneläkerahastosta.

26 §. *Voimaantulo.* Laki tulisi voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2017.

1.2 Tuloverolaki

63 b §. Eläketuki. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että eläketukilaissa säädettävään eläketukeen sovellettaisiin verotuksessa eläkettä koskevia säännöksiä. Eläketuki olisi siten ansiotuloa ja oikeuttaisi henkilön muun muassa eläketulovähennykseen.

2 Voimaantulo

Eläketukilaki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2017. Voimaantulon osalta on huomioitu se, että Kelalla olisi aikaa saada täytäntöönpanon edellyttämät toimet tehtyä. Eläketukea maksettaisiin vuoden 2017 kesäkuun alusta lukien. Koska uusia ikäryhmiä tuen piiriin ei tulisi, eläketuen maksaminen päättyisi viimeistään vuonna 2021, jolloin ennen 1 päivä syyskuuta 1956 syntyneet pääsevät vanhuuseläkkeen piiriin.

3 Säättämisjärjestys ja suhde perustuslakiin

Esityksessä ehdotetaan, että ne ennen 1 syyskuuta 1956 syntyneet henkilöt, jotka ovat työttöminä ollessaan erityisesti kärsineet globaalien finanssikriisien aiheuttamasta taantumasta ja työmarkkinoiden epävakaudesta, saisivat työmarkkinatuen sijasta mahdollisuuden eläketukeen. Työttömällä säilyisi edelleen oikeus hakea kaikkea lakisääteistä sosiaaliturvaa. Ehdotuksella ei alenneta kenenkään maksussa olevaa sosiaaliturvaa. Muilla kuin eläketuen piiriin kuuluvilla henkilöillä oikeus sosiaaliturvaan säilyisi entisellään ja pitkäaikaistyöttömien tilannetta pyritäisiin edelleen muiden kohdalla parantamaan ensisijaisesti työvoimapolitiittisin sekä työttömyysturvajärjestelmän keinoin. Ehdotuksen avulla pyritään positiivisen erityiskohtelun avulla takaamaan riittävä toimeentulo ja oikeat palvelut niille iäkkäille henkilöille, jotka ovat vailla omia vaikutusmahdollisuuksiaan jääneet erityisesti heikentyneen taloustilanteen johdosta pitkäaikaisesti vaille työtä. Heidän kohdallaan työllistämistoimenpiteiden on myös arvioitu kestävän niin pitkään, että he ehtisivät täyttää vanhuuseläkeiän. Työttömyyden keston arvioinnin sekä työttömyyden tarkastelujakson pituuden osalta on rajauksen perusteina huomioitu maailmantalouden taantumien ajoittuminen sekä vastaavaan aikaan tapahtunut pitkäaikaistyöttömyyden kehitys.

Eläkejärjestelmän näkökulmasta kyseessä olisi poikkeus pääsäännöstä. Esityksessä on tästä syystä huomioitu eläkeläisten keskinäinen yhdenvertaisuus ja eläketuki on osin tästä syystä määritelty takuueläkkeen suuruiseksi ja eläketuen määräytymisperusteissa on huomioitu myös vuoden 2017 alussa voimaan tulevan eläkeuudistuksen muutokset ja tavoitteet.

Eläketuen myöntämiskriteerien osalta on huomioitu myös kaikkien työttömien sekä erityisesti pitkäaikaistyöttömien henkilöiden keskinäinen yhdenvertaisuus. Tältä osin esityksessä on erikseen määritelty, milloin henkilö on ollut eläketukeen oikeuttavalla tavalla työtön eli milloin työttömän henkilön voidaan katsoa jääneen työmarkkinoiden ulkopuolelle eläketukeen oikeuttavasti. Esityksessä eläketuen saamiseen edellytykseksi on katsottu vaaditun ikärajan ja tietyn pituisen työttömyysjakson eli työmarkkinatuella olon täytyminen.

Edellä esitetyn perusteella katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus katsoo, että esitys ei sisällä sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

HE 226/2016 vp

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Eläketukilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Eläketuen saamisen yleiset edellytykset ja määräytymisperusteet

1 §

Lain tarkoitus

Lain tarkoituksena on toteuttaa kertaluonteinen järjestely, jossa eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden ja vaikeaan työmarkkinatilanteeseen joutuneiden henkilöiden toimeentulo turvataan eläketuella ennen vanhuuseläkkeen alkamista.

2 §

Oikeus eläketukeen

Eläketuki voidaan myöntää Suomessa asuvalle ennen 1 päivä syyskuuta 1956 syntyneelle henkilölle. Eläketukea maksetaan sen kuukauden loppuun, jonka aikana henkilö täyttää 65 vuotta.

Eläketuen myöntäminen edellyttää, että henkilö on ollut oikeutettu työmarkkinatukeen 31 päivänä elokuuta 2016 ja että hänelle on maksettu 1 päivänä syyskuuta 2010 tai sen jälkeen ja viimeistään 31 päivänä elokuuta 2016 työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista työmarkkinatukea vähintään 1250 päivältä tai enimmäisaika työttömyysturvalain mukaista päivärahaa ja sen lisäksi työmarkkinatukea vähintään 750 päivältä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuna 31 päivänä elokuuta 2016 työmarkkinatukeen oikeutettuna henkilönä pidetään tätä lakia sovellettaessa lisäksi työttömyysturvalain 10 luvun 2 §:n 3 momentin 1—2 tai 4—6 kohdassa tarkoitettua henkilöä, kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) 3 §:ssä tarkoitettua henkilöä, työttömyysturvalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua työkyvyttömyyden henkilöä, joka saa sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista sairauspäivärahaa, henkilöä, joka saa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa sekä työkyvyttömyyden henkilöä, joka saa tämän lain 3 §:ssä mainitun lain perusteella myönnettyä kuntoutustukea.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuihin päiviin, joilta henkilölle on maksettu työmarkkinatukea, lasketaan mukaan lisäksi työttömyysturvalain 10 luvun 2 §:n 3 momentin 4—6 kohdan mukaiset päivät, kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n mukaiset päivät, jolloin henkilö on ollut kuntouttavassa työtoiminnassa, työttömyysturvalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaiset päivät, joilta henkilö on saanut sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa sekä päivät, joilta henkilö ei ole ennen vuotta 2013 saanut työmarkkinatukea työttömyysturvalain 9 luvun 3 ja 4 §:n mukaisesti, sellaisina kuin ne olivat voimassa 31 päivänä joulukuuta 2012, puolison tuloja koskevan tarveharkinnan perusteella.

3 §

Eläketuen saamisen estävät sosiaalietuudet

Eläketukeen ei ole oikeutta henkilöllä, joka saa:

- 1) kansaneläkelain (568/2007) mukaista kansaneläkettä;
- 2) takuueläkelain (703/2010) mukaista takuueläkettä;
- 3) työntekijän eläkelain (395/2006), yrittäjän eläkelain (1272/2006), maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006), merimieseläkelain (1290/2006), julkisten alojen eläkelain (81/2016), ortodoksisesta kirkosta annetun lain (985/2006), Suomen Pankista annetun lain (214/1998) 11 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla annetun eläkesäännön tai eräiden valtakunnassa voimassa olevien valtion eläkkeitä koskevien säännösten soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (ÅFS 54/2007) (työeläkelait) mukaista eläkettä;
- 4) muuta työ- tai virkasuhteeseen, yrittäjätoimintaan tai luottamustehtävään perustuvaa eläkettä kuin 3 kohdassa tarkoitettua eläkettä;
- 5) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) tai maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaista luopumistukea;
- 6) sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa muulla perusteella kuin mainitun lain 8 luvun 6 §:n nojalla;
- 7) Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa muulla perusteella kuin mainitun lain 4 luvun 34 §:n nojalla;
- 8) 1—7 kohdassa tarkoitettua eläkettä tai korvausta vastaavaa ulkomailta maksettavaa eläkettä tai korvausta.

Edellä 1 momentissa mainittujen lakien mukainen perhe-eläke ei kuitenkaan estä eläketuen maksamista.

Henkilön katsotaan saavan 1 momentin mukaista eläkettä myös silloin, kun hänen saamansa työkyvyttömyyseläke tai takuueläke on työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain (738/2009) mukaisesti lepäämässä.

4 §

Eläketuesta vähennettävät etuudet ja korvaukset

Täysimääräisestä eläketuen määrästä vähennetään seuraavien hakijan jatkuvasti tai vuosittain toistuvasti saamien eläketulojen määrä:

- 1) työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilakiin (873/2015) tai sotilastapaturmalakiin (1211/1990) perustuva tapaturmaeläke ja perhe-eläke;
- 2) liikennevakuutusta koskevan lainsäädännön mukainen työkyvyttömyyseläke ja perhe-eläke sekä ansionmenetyksen korvaus, viimeksi mainittu kuitenkin vasta vuoden kuluttua vahingon sattumisesta;
- 3) työtapaturma- ja ammattitautilain tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen kuntoutusraha, kuitenkin vasta vuoden kuluttua vahinkotapahtumasta, sekä liikenne-

HE 226/2016 vp

nevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukainen työkyvyttömyyseläke ja ansionmenetykskorvaus, viimeksi mainittu kuitenkin vasta vuoden kulluttua vahingon sattumisesta;

4) sotilasvammalain (404/1948) mukainen elinkorko ja huoltoeläke;

5) potilasvahinkolain (585/1986) ja rikosvahinkolain (1204/2005) perusteella maksettava perhe-eläke;

6) kansaneläkelain tai kansaneläkelain voimaanpanosta annetun lain (569/2007) ja työeläkelakien mukainen tai muu työ- tai virkasuhteeseen, yrittäjätoimintaan tai luottamustehtävään perustuva perhe-eläke;

7) 1—6 kohdassa tarkoitettua eläkettä tai korvausta vastaava ulkomailta maksettava jatkuva eläke tai korvaus.

5 §

Eläketuen vaikutus muihin sosiaalietuuksiin

Eläketuen saajalla on oikeus sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan vastaavasti kuin vanhuuseläkettä saavalla henkilöllä on sairausvakuutuslain 8 luvun 6 §:n mukaan. Päivärahan maksaminen kuitenkin lakkautetaan sen kuukauden alusta, josta henkilölle myönnetään 16 §:n mukaisesti työkyvyttömyyseläke.

Eläketuen saajalla on oikeus eläkkeensaajan asumistukeen, lapsikorotukseen sekä eläkettä saavan hoitotukeen siten kuin eläkkeensaajan asumistuesta annetussa laissa (571/2007), kansaneläkelain 10 luvussa sekä vammaisetuuksista annetussa laissa (570/2007) tarkemmin säädetään. Eläketuki rinnastetaan eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 8 §:n 1 momentissa, kansaneläkelain 51 §:n 1 momentissa sekä vammaisetuuksista annetun lain 9 §:ssä mainittuihin eläkkeisiin.

Eläketuen saajalla on oikeus Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahetuuksista annetun lain 34 §:n mukaiseen eläkkeensaajan kuntoutusrahaan. Eläketuki luetaan eläkkeensaajan kuntoutusrahan perusteeksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahetuuksista annetun lain 34 §:n mukaisesti.

Eläketuen saajalla ei ole oikeutta työttömyysturvalain mukaiseen työttömyysetuuteen.

Henkilöllä ei ole oikeutta työeläkelakien perusteella maksettavaan lykkäyskorotukseen samalta ajalta, jolta hän on saanut eläketukea. Määrättäessä työeläkelakien mukaiseen eläkkeeseen liittyvää tulevan ajan ansiota eläketuki rinnastetaan työmarkkinatukeen.

6 §

Suomessa asuminen

Henkilön Suomessa asuminen määräytyy asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaan.

7 §

Eläketuen määrä

Eläketukena maksetaan tuensaajalle takuueläkkeestä annetun lain 8 §:n 1 momentin mukainen määrä ottaen huomioon, mitä mainitun lain 33 §:ssä säädetään.

Eläketukea ei makseta, jos sen määrä on pienempi kuin takuueläkkeestä annetun lain 8 §:n 4 momentin mukainen määrä.

2 luku

Menettely

8 §

Eläketuen hakeminen

Eläketukea haetaan Kansaneläkelaitokselta.

Jos hakija sairauden, vanhuuden tai muun sellaisen syyn takia ei pysty itse hakemaan eläketukea tai muutoin huolehtimaan eläketukea koskevista eduistaan ja oikeuksistaan eikä hänellä ole edunvalvojaa, voi Kansaneläkelaitoksen hyväksymä eläketuen hakijan lähiomainen tai muukin henkilö, joka pääasiallisesti on huolehtinut hakijasta, käyttää puhevaltaa hakijan eläketukea koskevassa asiassa.

9 §

Hakemuksen ratkaiseminen käytettävissä olevien tietojen perusteella

Eläketukea koskeva hakemus voidaan ratkaista Kansaneläkelaitoksen käytettävissä olevien tietojen perusteella, jos hakija kieltäytyy antamasta hakemuksen ratkaisemiseksi tarvittavia tietoja tai esittämästä selvitystä, joka häneltä voidaan kohtuudella vaatia.

10 §

Eläketuen myöntäminen

Eläketuki myönnetään sen kuukauden alusta, jona oikeus siihen on syntynyt. Eläketukea ei ilman erityistä syytä myönnetä pidemmältä kuin kuuden kalenterikuukauden ajalta ennen eläketuen hakemista. Samoin menetellään eläketuen määrää korotettaessa.

11 §

Eläketuen maksaminen

Eläketuki maksetaan kuukausittain saajan ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille. Eläketuki voidaan maksaa muullakin tavalla, jollei tilille maksaminen ole mahdollista tai jos tuenhakija tai saaja esittää muulle maksutavalle erityisen syyn.

Jos eläketukeen oikeutettu kuolee, ennen kuin hakemus on ratkaistu, eläketuki maksetaan leskelle, pesänselvittäjälle tai kuolinpesän osakkaiden valtuutuksella muulle kuolinpesän edustajalle enintään sen kuukauden loppuun, jona hakija kuoli.

Eläketuki maksetaan kunkin kuukauden neljäntenä päivänä tai, jos se ei ole pankkipäivä, sitä edeltävänä pankkipäivänä. Takautuvalta ajalta maksettavat eläketukierät voidaan kuitenkin maksaa myös muuna pankkipäivänä.

12 §

Eläketuen väliaikainen myöntäminen ja maksaminen

Jos 3 tai 4 §:n mukaisista eläketuen myöntämisessä huomioon otettavista eläkkeistä tai korvauksista on muutoksenhaku vireillä, voidaan eläketuki myöntää ja maksaa väliaikaisena. Kansaneläkelaitos saa periä takaisin samalta ajalta liikaa maksetun eläketuen tällaisesta eläk-

keestä tai korvauksesta. Kansaneläkelaitos saa periä liikaa maksetun eläketuen myös silloin, kun työeläkelaitos jatkaa muutoksenhaun perusteella myönnettyä kuntoutustukea.

Jos eläketuen hakija on hakenut eläkettä tai korvausta muusta valtiosta, eläketuki voidaan myöntää väliaikaisesti asian käsittelyn ajaksi. Kun muusta valtiosta haetusta eläkkeestä tai korvauksesta on saatu tieto, Kansaneläkelaitos antaa lopullisen päätöksen eläketuesta.

Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa eläkelaitokselle tai muulle korvauksen maksajalle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen tai korvauksen maksamista, että eläke tai korvaus tai osa siitä on maksettava Kansaneläkelaitokselle.

13 §

Eläketuen periminen takautuvasti maksettavasta eläkkeestä tai korvauksesta

Kansaneläkelaitoksella on oikeus periä 3 ja 4 §:ssä mainitun eläkkeen tai korvauksen maksajalta tämän takautuvasti suoritettava eläke tai korvaus siltä osin kuin se vastaa liikaa maksettua eläketukea, jos eläkkeen tai korvauksen maksaja:

- 1) oikaisee tai tarkistaa eläkkeen tai korvauksen määrän;
- 2) myöntää oikaisupäätöksen jälkeen kuntoutustuella jatkoa; tai
- 3) myöntää eläkkeen tai korvauksen.

Kansaneläkelaitos voi pidättää takautuvasti maksettavan kansaneläkkeen tai kansaneläkelain mukaisen perhe-eläkkeen ja perhe-eläkkeen korotuksen siltä osin kuin se vastaa liikaa maksettua eläketukea, jos Kansaneläkelaitos myöntää tai oikaisee kansaneläkkeen, myöntää kuntoutustuella jatkoa tai myöntää, oikaisee tai tarkistaa perhe-eläkkeen.

Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa eläkelaitokselle tai muulle korvauksen maksajalle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen tai korvauksen maksamista, että eläke tai korvaus tai osa siitä on maksettava Kansaneläkelaitokselle.

14 §

Eläketuen maksamisen keskeyttäminen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon aikana

Ehdotonta vankeusrangaistusta vankilassa suorittavan henkilön eläketuen maksaminen keskeytetään, kun vankeusrangaistusta tai sen ohella suoritettavaa sakon muuntorangaistusta on suoritettu kolme kuukautta. Jos rangaistuksen täytäntöönpanoa välittömästi edeltänyt tutkintavankeusaika vähennetään rangaistuksesta, eläkkeen maksaminen keskeytetään vastaavasti, kun rangaistuksen täytäntöönpanon ja vähennyksen yhteenlaskettu aika on kestänyt kolme kuukautta, aikaisintaan kuitenkin rangaistuksen suorittamisen laskettua alkamisajankohtaa seuraavan kuukauden alusta.

Keskeytettyä eläketukea aletaan maksaa vapautumista seuraavan kuukauden alusta. Jos henkilö vapautuu kuukauden ensimmäisenä päivänä, eläketukea maksetaan kuitenkin kyseisen kuukauden alusta.

Keskeytetty eläketuki tai osa siitä voidaan maksaa toimeentulon turvaamiseksi eläketuensaajan avio- tai avopuolisolle ja 16 vuotta nuoremmille lapsille.

15 §

Ilmoitusvelvollisuus

Eläketukihakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) hakijan henkilöllisyystiedot;

HE 226/2016 vp

2) tiedot hakijan hakemista ja saamista muista eläkkeistä ja korvauksista.

Eläketuensaajan on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle:

1) eläketukeen vaikuttavien eläkkeiden ja korvausten myöntämisestä ja lakkaamisesta sekä niiden määrien muuttumisesta;

2) osoitteen muuttumisesta ja ulkomaille muutosta.

Eläketuenhakijan ja saajan on annettava Kansaneläkelaitokselle myös muut hakemuksen ratkaisemiseksi ja eläketuen maksamiseksi välttämättömät tiedot.

16 §

Eläketuen saajan oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen

Jos eläketukea saava henkilö tulee 3 §:ssä mainitussa laissa tarkoitettulla tavalla työkyvyttömäksi, eläketuen saajalle voidaan myöntää hakemuksesta työkyvyttömyyseläke työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta. Eläketuki lakkautetaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohdasta.

Jos aiemmin eläketukea saaneelle henkilölle on myönnetty työkyvyttömyyseläke kuntoutustukena, eläketuen maksamista voidaan jatkaa kuntoutustuen päättymistä seuraavan kuukauden alusta.

17 §

Takautuvasti myönnetyn eläketuen maksaminen

Takautuvasti myönnetty eläketuki on pidätettävä Kansaneläkelaitokselle tai maksettava työttömyyskassalle näiden maksamaa etuutta vastaavilta osin, jos Kansaneläkelaitos myöntää eläketuen takautuvasti ajalle, jona eläketuensaaja on saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyysetuutta.

Eläketuki maksetaan työttömyyskassalle kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että työttömyysturvalain 11 luvun 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on tehty vähintään kaksi viikkoa ennen eläketuen maksupäivää.

18 §

Eläketuen tarkistaminen

Eläketuki tarkistetaan, jos eläketuen saajalle myönnetään eläketukeen vaikuttava 4 §:ssä tarkoitettu eläke tai korvaus tai jos tulona huomioon otettavassa eläkkeessä tai korvauksessa tapahtuu muu kuin indeksisidonnaisuudesta johtuva muutos. Kuitenkin, jos tulon määrä vaihtelee jatkuvasti, eläketuki tarkistetaan viimeistään kahden vuoden kuluttua eläketuen alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta.

Eläketuki voidaan 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tarkistaa ilman hakemusta. Eläketuen saajaa on kuultava.

Jos muutos tapahtuu kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, eläketuki tarkistetaan kyseisen kuukauden alusta. Muutoin eläketuki tarkistetaan muutosta seuraavan kuukauden alusta.

19 §

Eläketuen keskeyttäminen

Eläketuen maksaminen voidaan keskeyttää osittain tai kokonaan, jos on ilmeistä, että eläketuensaajalla ei olosuhteiden muuttumisen tai muun syyn perusteella ole oikeutta eläketukeen. Jos eläketuensaaja ei toimita pyydettyä lisäselvitystä, asia ratkaistaan niiden selvitysten perusteella, jotka ovat Kansaneläkelaitoksen käytettävissä.

Eläketuen maksaminen voidaan keskeyttää väliaikaisesti, jos eläketuensaaja ei pyynnöstä huolimatta toimita maksuosoitettaan.

Jos keskeytettyä eläketukea aletaan maksaa uudelleen, sitä ei makseta ilman erityistä syytä pidemmältä kuin kuuden kalenterikuukauden ajalta takautuvasti.

20 §

Eläketuen lakkauttaminen

Eläketuki lakkautetaan sen kuukauden alusta, jona eläketuen saajalle myönnetään 3 §:ssä tarkoitettu eläke tai muu korvaus.

Eläketuki lakkautetaan muutosta seuraavan kuukauden alusta, kun eläketuensaaja:

- 1) täyttää 65 vuotta;
- 2) muuttaa pysyvästi tai yli vuoden ajaksi ulkomaille;
- 3) ei muutoin täytä eläketuen myöntämisedellytyksiä;
- 4) kuolee.

21 §

Eläketuen maksaminen kunnan toimielimelle

Kansaneläkelaitos voi päättää, että eläketuki maksetaan saajan asuinkunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle käytettäväksi eläketuensaajan ja hänen 14 §:n 3 momentissa tarkoitettujen omaistensa elatukseen, jos eläketuen maksaminen saajalle itselleen vaarantaa eläketuensaajan tai hänen omaistensa toimeentulon. Näin maksettua eläketukea ei saa ilman eläketuensaajan nimenomaista suostumusta käyttää muuhun kuin sen kuukauden aikana annettavaan elatukseen, jolta eläketuki on maksettu.

Esityksen eläketuen maksamisesta kunnan toimielimelle voi tehdä eläketuensaaja, hänen avio- tai avopuolisonsa, muu omaisensa tai henkilö, joka hänestä pääasiallisesti huolehtii, taikka kunnan asianomainen toimielin.

22 §

Eläketukea koskevat menettelysäännökset ja muutoksenhaku

Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemaan eläketukeen sovelletaan, mitä takuueläkkeestä annetussa laissa säädetään päätöksen antamisesta, viivästyskorotuksesta ja viivästysajasta, tietojen saamisesta, tietojen luovutuksesta ja salassapidosta, tietojen käytöstä ja teknisestä käytöthytydestä, kuoleman jälkeen maksettujen etuuksien palauttamisesta, takaisinperinnästä ja takaisinperittävän saatavan vanhentumisesta sekä päätöksen oikaisusta, muutoksenhakumenettelystä ja lainvoimaisen päätöksen poistamisesta.

HE 226/2016 vp

3 luku

Erinäiset säännökset

23 §

Ulosmittaus- ja siirtokielto

Eläketukea ei saa ulosmitata.
Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, voidaan tämän lain mukainen etuus ulosmitata lapselle maksettavan elatusavun tai siihen rinnastettavan vahingonkorvauksen perimiseksi.
Sopimus, joka tarkoittaa tähän lakiin perustuvan eläketuen siirtämistä toiselle, on mitätön.

24 §

Toimeenpano

Tämän lain mukaiset eläketukea koskevat tehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos.

25 §

Rahoitus

Valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle tämän lain nojalla maksettavista eläketuista aiheutuvat kustannukset.

Tämän lain mukaisesta eläketuesta aiheutuvat kustannukset maksetaan kansaneläkerahastosta. Eläketuki rinnastetaan Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 b §:n mukaisiin etuuksiin.

Valtion osuuden maksamisessa Kansaneläkelaitokselle noudatetaan, mitä takuueläkkeestä annetun lain 36 §:ssä säädetään.

Tämän lain toimeenpanosta aiheutuvat toimintakulut luetaan kansaneläkerahastosta maksettaviksi Kansaneläkelaitoksen toimintakuluiksi.

26 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Eläketukea maksetaan vuoden 2017 kesäkuun alusta lukien.

2.

Laki

tuloverolain 63 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuloverolain (1535/1992) 63 b §, sellaisena kuin se on laissa 40/2005 seuraavasti:

63 b §

Eläketuki

Eläketukilaissa (/2016) tarkoitettuun eläketukeen sovelletaan verotuksessa eläkettä koskevia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2017 toimitettavassa verotuksessa.

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 2016

Pääministeri

Juha Sipilä

Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila

2.

Laki

tuloverolain 63 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuloverolain (1535/1992) 63 b §, sellaisena kuin se on laissa 40/2005 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

63 b §

Eläketuki

Eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta annetussa laissa (39/2005) tarkoitettuun eläketukeen sovelletaan verotuksessa eläkettä koskevia säännöksiä.

Ehdotus

63 b §

Eläketuki

Eläketukilaissa (/2016) tarkoitettuun eläketukeen sovelletaan verotuksessa eläkettä koskevia säännöksiä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 . Lakia sovelletaan ensimmäisen ker-
ran vuodelta 2017 toimitettavassa verotuk-
sessa.*